

Column Sheila Sitalsing

uitgesproken tijdens jubileumcongres 70 jaar SER

1 oktober 2020

Goedemiddag,

Soms moet een ramp ons bezoeken om de maatschappij te veranderen.

Zo beschreef het Centraal Planbureau het onlangs. Het CPB noemde de grote pestepidemie, die in de veertiende eeuw in één klap het oude stelsel van horigen en leenheren had ondermijnd. De pest had zoveel doden geëist, dat de onderliggende partij plots een betere positie kon afdwingen, macht kreeg.

Het CPB vroeg zich af: heeft de coronapandemie ook zoiets fundamenteels veranderd in ons systeem, nu?

Het antwoord is: nee. De grote zwakke plek in ons maatschappelijk weefsel, de ongelijkheid tussen hoopopgeleiden en laagopgeleiden, is juist vergroot.

Op het gebied van gezondheid: hooggeschoolden zijn gezonder, hebben een betere basis om een corona-infectie te doorstaan, en leven zo'n zes jaar langer dan laagopgeleiden. Die laatsten zijn we praktisch opgeleiden gaan noemen, maar daar zijn ze geen dag langer door gaan leven.

Op het werk: hoogopgeleiden werken geriefelijk vanuit huis, terwijl aan de onderkant van de markt werknemers samenklitten in het slachthuis of in het distributiecentrum van bol.com.

Op school: van het schrappen van de eindcito in groep 8 moeten we de gevolgen nog zien.

Steunpakketten zijn leuk, schrijft het CPB, maar echte steun begint bij het corrigeren van systeemfalen.

Dat was nog eens een mooie, klassieke oproep tot systeemverandering.

Want ja, er moeten dingen anders, en dit land is gezegend met overlegclubs die helpen de maatschappij een kant op te kneden.

Boekenplanken vol zijn er geschreven over de vraag hoe het zover heeft kunnen komen, dat een systeem van gelijke kansen voor iedereen is uitgedraaid op een klassenmaatschappij.

Met een elite van welgestelde slimmeriken, en een groep die zich niet gezien weet, ondergewaardeerd, onderbetaald, geminacht om zijn smaak, zijn opvattingen, zijn capaciteiten.

De Britse socioloog Michael Young schreef in 1958 al een satire over de nieuwe meritocratie, waarin alles al wordt voorzien: de overmacht van een zichzelf feliciterende groep die denkt dat het alles op eigen kracht heeft gedaan, het gymnasiumsnoebisme, het begrip deplorables.

Hoogopgeleiden verdienen meer dan laagopgeleiden (en waarom eigenlijk?).

Ze klitten samen, maken samen slimme kindjes.

En op de politieke agenda domineren hún voorkeuren. Ook dat is uittentreuren onderzocht.

Het gevolg is een klasse van achterblijvers die slechter betaald krijgt, slechter woont, aan de slechte kant van de arbeidsmarkt, een slechtere gezondheid heeft, zich slechter vertegenwoordigd weet in Den Haag, en wier kinderen slechtere vooruitzichten hebben.

Daar zijn dus al een jaar of vijf-tig boeken over, en we knikken zorgelijk dat het zo niet kan, want je krijgt er maar populisme van.

Daarna gaan we massaal Famke Louise uitlachen omdat ze ondoordachte dingen zegt.

Dat uitlachen wordt overigens ook goed gevonden door mensen die anders heel erg tegen seksisme en racisme zijn. Uit onderzoek blijkt dat de meest geminachte groep niet zwart of moslim is, maar dik, arm en dom.

We kunnen klein beginnen.

Met eerlijkere belastingen. Betere representatie. Zinvol en waardig werk voor iedereen en fatsoenlijke betaling, want van applaus alleen kan niemand leven.

Met een veel drastischere uitwerking kortom van het principe dat winnen de verplichting schept verliezers te compenseren.

En met het voornemen nooit meer Famke Louise uit te lachen.

Ik dank u voor uw aandacht.